

Nieznany projekt prawa małżeńskiego majątkowego uchwalony w drugim czytaniu przez podkomisję prawa małżeńskiego majątkowego Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1938–1939. Edycja źródłowa

Abstract

Unknown Draft of the Matrimonial Property Law that Was Adopted on its Second Reading by the Sub-commission on Matrimonial Property Law of the Codification Commission of the Republic of Poland in 1938–1939: Historical Source Edition

One of the most important tasks facing the Codification Commission established in 1919 was to regulate the issue of matrimonial property law. The work of the Commission on that issue, which in essence started with its inauguration, was terminated abruptly in 1920. After a thirteen-year hiatus, the debate resumed and resulted in the draft matrimonial property law of 1937, which was adopted on its first reading by the sub-commission on matrimonial property law. The second reading started on 1 April 1938, however, the effects of the work of the sub-commission were previously unknown. This historical source edition sheds a completely new light on that issue. It contains yet unknown draft regulations (from Art. 1 to Art. 99 of the draft) adopted on second reading of the matrimonial property law in 1938–1939. The publication of this source will therefore be of great importance in the context of further research on the history of family law in interwar Poland.

Keywords: Codification Commission, matrimonial property law, source, edition

Słowa kluczowe: Komisja Kodyfikacyjna, prawo małżeńskie majątkowe, źródło, edycja

Wprowadzenie

Pierwszy projekt prawa małżeńskiego majątkowego został przygotowany przez Władysława Leopolda Jaworskiego w 1920 r.¹ Po dziewięciu posiedzeniach odbytych w dniach 22 listopada 1920–1 grudnia 1920 r. z powodu tarć pomiędzy członkami komisji prace nad projektem przerwano, a W.L. Jaworski zrezygnował z funkcji referenta². W rezultacie prace nad prawem małżeńskim majątkowym zawieszono aż na trzynaście lat³.

Dopiero w 1933 r. utworzona została podkomisja prawa majątkowego małżeńskiego, a w jej skład weszli Bolesław Pohorecki jako przewodniczący, Henryk Konic jako zastępca przewodniczącego, Karol Lutostański jako referent oraz Włodzimierz Dbałowski i Bronisław Stelmachowski jako członkowie. Po śmierci H. Konica w 1934 r. zastępcą przewodniczącego został B. Stelmachowski, zaś nowymi członkami podkomisji powołani zostali wówczas Ignacy Koschembahr-Łyskowski oraz Józef Skąpski⁴. Podczas obrad podkomisji rozważane były trzy wersje projektu. Jeszcze przed rozpoczęciem pierwszego czytania K. Lutostański przedstawił dwie wersje, jednak tylko druga została ogłoszona drukiem⁵. Pierwsza wersja projektu zawierała uregulowania dotyczące rządu powszechnego. Druga wersja zawierała nie tylko regulacje dotyczące rządu powszechnego, ale i rządu opartego na oświadczeniu woli stron, rząd przymusowy, instytucje majątku zapasowego oraz księgi rządów majątkowych⁶. Nie wiadomo, kiedy referent przedstawił podkomisji trzecią wersję projektu, która stała się podstawą przyjętego i opublikowanego w 1937 r. projektu prawa małżeńskiego majątkowego⁷. Leonard Górnicki przypuszcza, że projekt ten uchwalony został na posiedzeniach, które odbywały się od 5 do 9 listopada 1937 r.⁸ We wprowadzeniu do trzeciego projektu wskazano, że „stanowił częściowy powrót do zasad pierwszego, o ile chodzi o rząd powszechny. Rządy ustanawiane z woli stron zostały oparte na przepisach projektu drugiego z tą wszakże odmianą, że szerzej rozbudowano rząd wspólności”⁹. Opublikowano go bez uzasadnienia i został przesłany do zaopiniowania w normalnym trybie do dnia 1 marca 1938 r. Łącznie, także po wyznaczonym terminie, spłynęły 34 opinie¹⁰. Projekt został

¹ Jaworski, *Projekt prawa majątkowego małżeńskiego*.

² Leonard Górnicki pisze, że losy projektu rozstrzygnęły się 1 grudnia, gdy doszło do „rozbicia jedności projektu”. Wskazuje też na powody złożenia referatu przez Jaworskiego, cytując fragment jego listu do jednego z biskupów: „Referat złożyłem z tego powodu, że zorientowałem się w zapatrywaniach członków Komisji, a z rozmowy z ks. Kard. Dalborem poznałem stanowisko Episkopatu. Przekonałem się, że bez walki się nie obejdzie, walkę zaś religijną uważam w naszym skolatanym kraju za nieszczęście, w którym nie chciałem żadnej odgrywać roli”. Cyt. za: Górnicki, *Prawo cywilne*, 223–4.

³ *Ibid.*, 224; Fiedorczyk, *Unifikacja i kodyfikacja*, 82.

⁴ „Projekt prawa małżeńskiego majątkowego”, 3. Zob. na ten temat Górnicki, *Prawo cywilne*, 224.

⁵ „Projekt majątkowego prawa małżeńskiego”; „Sprawozdanie Prezydenta Komisji Kodyfikacyjnej”, 10.

⁶ „Projekt prawa małżeńskiego majątkowego”, 3–4.

⁷ „Projekt prawa małżeńskiego majątkowego”. Na ten temat zob. Górnicki, *Prawo cywilne*, 225; Fiedorczyk, *Unifikacja i kodyfikacja*, 83.

⁸ Górnicki, *Prawo cywilne*, 225.

⁹ „Projekt prawa małżeńskiego majątkowego”, 5.

¹⁰ Szczegółowy wykaz sporządzonych opinii znajduje się w: Górnicki, *Prawo cywilne*, 225–6.

jednak skrytykowany, a szczególne kontrowersje wywołały zasady, na jakich podkomisja zamierzała oprzeć rząd powszechny¹¹.

Dnia 1 kwietnia 1938 r. przystąpiono do drugiego czytania projektu. Jak dotąd jedyną pewną informacją dotyczącą tych prac było to, że nie udało ich się ukończyć do wybuchu II wojny światowej¹². W *Gazecie Sądowej Warszawskiej* zamieszczone zostały informacje posiedzeń podkomisji. Obywać się miały w dniach 1–4 kwietnia 1938 r.¹³, 8–11 maja 1938 r.¹⁴, 16–21 września 1938 r.¹⁵, 23–26 listopada 1938 r.¹⁶, 16–19 stycznia 1939 r.¹⁷ oraz 23–26 lutego 1939 r.¹⁸ Wyrażano jednak pogląd, iż na podstawie skromnych informacji zawartych w *Gazecie Sądowej Warszawskiej* nie sposób odtworzyć nawet liczby odbytych posiedzeń. Było bardzo prawdopodobne, że wykaz zawarty na łamach gazety nie jest pełny¹⁹.

Kwerenda unikatowego księgozbioru profesora Kazimierza Przybyłowskiego znajdującego się w Bibliotece Prawniczej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach rzuciła zupełnie nowe światło na tę kwestię²⁰. Podczas przeglądania zeszytów wydawanych przez Komisję Kodyfikacyjną okazało się, że w jednym z nich znajdują się maszynopisy zawierające przepisy prawa małżeńskiego majątkowego uchwalone w drugim czytaniu w latach 1938–1939. Nie wiadomo, jak maszynopis trafił w ręce K. Przybyłowskiego. Co najbardziej prawdopodobne, otrzymał go „z urzędu” jako referent prawa spadkowego, aczkolwiek nie można wykluczyć, że tekst przepisów trafił do niego w inny sposób, na przykład od któregoś z członków podkomisji.

Wartość badawcza projektu

Wartość badawcza projektu jest znaczna. Dowodzi on nie tylko, że posiedzenia podkomisji odbywały się przynajmniej do stycznia 1939 r., ale przede wszystkim pozwalają poznać rezultat tych prac. Jak się okazało, uzgodniono wówczas znakomitą większość przepisów (od art. 1 do art. 99 projektu). Źródło dostarcza również informacji na temat dziennych dat posiedzeń podkomisji. Wynika z nich, że posiedzenia odbywały się dokładnie w tych terminach, które zostały podane na łamach *Gazety Sądowej Warszawskiej*. Wyjątek stanowi ostatnie z posiedzeń, datowane na 23–26 lutego 1939 r. W odnalezionych materiałach nie ma przepisów, które miały zostać opracowane podczas tego posiedzenia. Może to oznaczać, że prace zostały wstrzymane po śmierci W. Dbałowskiego 15 lutego 1939 r. Jest to stanowisko tym bardziej prawdopodobne, że aż do wybuchu II wojny światowej na łamach *Gazety Sądowej Warszawskiej* nie ukazała się informacja

¹¹ *Ibid.*, 226.

¹² *Ibid.*

¹³ *Gazeta Sądowa Warszawska* 45, nr 11 (1938): 172.

¹⁴ *Ibid.*, nr 22 (1938): 349.

¹⁵ *Ibid.*, nr 31–32 (1938): 471.

¹⁶ *Ibid.*, nr 46 (1938): 663.

¹⁷ *Ibid.* 46, nr 1–2 (1939): 17–8.

¹⁸ *Ibid.*, nr 6 (1939): 82–3.

¹⁹ Górnicki, *Prawo cywilne*, 226.

²⁰ Por. Potempa, „Księgozbiory profesorskie”, 287–91.

dotycząca planowanych posiedzeń podkomisji prawa małżeńskiego majątkowego. Jeżeli uznać takie przypuszczenie za prawdziwe, niniejsza edycja źródłowa obejmuje całość przepisów, jakie uchwalone zostały do czasu przerwania prac podkomisji. Dzięki projektowi można więc będzie odtworzyć kierunek, w jakim podążały prace podkomisji, a także przekonać się, które z uwag wniesionych do projektu zostały uwzględnione, bowiem już na pierwszy rzut oka widoczne są modyfikacje treści przepisów (np. art. 8, 16 § 2) oraz skreślenia (np. art. 38, 39). Być może uda się także ustalić, czy ostateczny tekst projektu wywarł wpływ na kształt powojennego prawa²¹.

Źródło

Odpis przepisów projektu to kopie maszynowe sporządzone przez kalkę, na papierze przebitkowym, obecnie nieco pożółkłym. Niektóre karty są lekko zabrudzone. Projekty przepisów uchwalonych podczas konkretnych posiedzeń zostały zszyte dwoma zszywkami na lewych marginesach. Karty projektu są kolejno numerowane (od 1 do 26). W lewym dolnym rogu ostatniej strony przepisów uchwalonych podczas konkretnego posiedzenia znajduje się data (prawdopodobnie sporządzenia odpisu), a w większości także litera (J., T. lub M. – stanowiąca prawdopodobnie inicjał nazwiska maszynistki / maszynisty sporządzającej / sporządzającego odpis). W przypadku przepisów uchwalonych podczas posiedzenia 8–11 maja 1938 r. w lewym dolnym rogu odpisu znajdują się dwie daty i dwa inicjały. Na stronach 1 i 5 w prawym górnym rogu znajduje się pieczętka o treści: „Prof. Uniw. Dr. Kazimierz Przybyłowski Lwów, ul. Czereśniowa 11”.

Zasady wydania

Tekst projektu został przepisany, a następnie odpis został skolacjonowany z maszynopisem. Podczas prac edytorskich nie uwspółcześniano ortografii. W treści zaprojektowanych przepisów nie dodawano także żadnych znaków przestankowych, nawet gdyby wymagały tego reguły gramatyczne. Uznano bowiem, że musi zostać oddana w pełni intencja twórców projektu. Jedyne zmiany związane były ze wstawieniem spacji po znakach przestankowych, a także w takich sytuacjach, gdy nie było jej w maszynopisie. Zdecydowano się również zmienić nawiasy // na nawiasy w postaci (). Ujednolicono również podkreślenia, decydując się na zachowanie ich wszędzie tam, gdzie znajdowały się w maszynopisie. Konsekwentnie zastąpiono tożsame znaczeniowo podkreślenia typu ___ lub podkreśleniami w formie jednolitej ____ . W treści projektu dokonywane były poprawki w postaci poprawienia litery lub liter, skreślenia i nadpisanie słowa, a nawet doklejenia na osobnej karcie tekstu przepisu. Były one nanoszone w różny sposób. Niektóre z poprawek dokonywane były maszynowo, zapewne jeszcze w trakcie

²¹ Por. Fiedorczyk, „Wykorzystanie dorobku”, 89–96.

sporządzania odpisu, inne, dokonane prawdopodobnie później, nanoszono już ręcznie. Wszystkie ingerencje w tekst oryginału zostały zaznaczone podczas przygotowywania edycji przy użyciu przypisów końcowych.

Jest niemal pewne, że doklezione do tekstu maszynopisu przepisy (art. 16, art. 20 § 1 i art. 57) uzyskały swe ostateczne brzmienie podczas późniejszych posiedzeń podkomisji. Z tego powodu, aby nie przepisywać całości protokołów, zdecydowano się na doklejenie odpowiednich przepisów do treści wcześniej sporządzonego maszynopisu. Jeden z przepisów (art. 26) jest zdublowany – to znaczy, znajduje się zarówno w projekcie przepisów uchwalonych w dniach 8–11 maja 1938 r., jak i 16–21 września 1938 r. Pomimo że brzmienie późniejsze znacząco różni się od wcześniejszego, na projekcie nie dokonano żadnych skreśleń ani adnotacji. Przyjąć należy jednak, że obowiązujący miał być przepis, który znalazł się w protokole z września 1938 r. Podczas przygotowywania edycji nie skreślono przepisu wcześniejszego (uchwalonego w maju 1938 r.), a jedynie za pomocą przypisu końcowego zasygnalizowano zdublowanie przepisu.

[s. 1] Drugie czytanie podkomisji

Artykuły uchwalone na sesji
w dniach 1–4 kwietnia 1938.

PROJEKT

prawa małżeńskiego majątkowego.

Tytuł I.

Rząd powszechny.

Dział I.

Zasady ogólne.

Art. 1. Stosunki majątkowe małżonków podlegają rządowi powszechnemu, jeżeli małżonkowie nie poddali ich rządowi odmiennemu, albo jeżeli z mocy samego prawa lub na skutek orzeczenia sądu nie podlegają one rządowi przymusowemu.

Art. 2 § 1. Każdy z małżonków zachowuje własność swego majątku osobistego i dorobkowego; może nim zarządzać i rozporządzać, o ile prawo niniejsze nie stanowi w tym względzie ograniczeń.

§ 2. Dorobek obojga małżonków, jaki się po ustaniu rządu powszechnego okaże, stanowi ich wspólną własność w równych częściach.

§ 3. Udział, jaki małżonkowi przypada z dorobku, nie wpływa na prawa spadkowe małżonka po współmałżonku.

§ 4. Nie można rozporządzać prawem do przyszłego udziału w dorobku ani zajmować tego prawa, dopóki trwa rząd powszechny.

Art. 3. Stanowi majątek osobisty małżonka:

- 1) majątek, jaki małżonek miał w chwili wejścia w życie rządu powszechnego;
- [s. 2] 2) majątek, jaki małżonek otrzymał podczas trwania tego rządu przez darowiznę, zapis, spadek lub jako zachówek;
- 3) majątek nabyty w zamian dotychczasowego majątku osobistego;
- 4) przyrost wartości majątku osobistego;
- 5) narzędzia osobistej pracy oraz przedmioty osobistego użytku, jak ubranie, bielizna, bez względu na ich pochodzenie;
- 6) prawa osobiste małżonka, jako to: prawo autorskie, prawo wynalazcy, prawa na wzorach użytkowych i zdobniczych, prawa alimentacyjne, prawa służące z tytułu naprawienia doznanej osobistej szkody;
- 7) majątek z mocy ustawy niezbywalny.

Art. 4 § 1. Majątek nie stanowiący majątku osobistego jest dorobkowym.

§ 2. Stanowi w szczególności majątek dorobkowy małżonka:

- 1) dochód z jego majątku osobistego oraz dorobkowego przypadły w czasie trwania rządu powszechnego;
- 2) dochód przypadły w tym czasie z własnej pracy i staranności małżonka;
- 3) majątek nabyty w tym czasie losem;
- 4) majątek nabyty w zamian dotychczasowego majątku dorobkowego.

Art. 5. W razie wątpliwości majątek uznaje się za dorobkowy.

Dział II.

Dowód własności.

Art. 6. Jeżeli małżonkowie sporządzili łącznie wykaz majątku ruchomego jednego z nich lub ich obojga, wykaz ten [s. 3] w stosunkach między małżonkami ustala osobę właściciela z wyłączeniem dowodu przeciwnego.

Art. 7. Wykaz, sporządzony przed zawarciem małżeństwa, stwarza wobec wierzycieli małżonków domniemanie co do osoby właściciela; także domniemanie stwarza wykaz, w czasie małżeństwa sporządzony, jednak nie później, jak na dwa lata przed powstaniem wierzytelności a w przypadku wszczęcia postępowania układowego lub upadłościowego – na trzy lata przed złożeniem wniosku o to postępowanie.

Art. 8. Małżonek może żądać od współmałżonka, aby uczestniczył w sporządzaniu wykazu lub w jego uzupełnieniu, w razie zaś odmowy współmałżonka lub niemożności jego współdziałania może sądownie ustalić stan przedmiotów i dokonać ich oceny na swój koszt przez biegłego.

Art. 9 § 1. Stan przedmiotu lub jego ocena, ustalone w wykazie, stanowią podstawę do wzajemnych rozrachunków między małżonkami w razie braku przedmiotu lub zmniejszenia się jego wartości, jeżeli współmałżonek ponosi za nie odpowiedzialność.

§ 2. Jeżeli jednak małżonek zbył w dobrej wierze przedmiot, należący do współmałżonka, w cenie niższej, cena osiągnięta będzie wiążącą dla obojga małżonków.

Art. 10. § 1. Wykaz majątku sporządza się w akcie notarialnym lub w akcie prywatnym urzędownie uwierzytelnionym.

§ 2. Jeżeli wykaz sporządzono przed zawarciem małżeństwa, uwierzytelnienia może dokonać urzędnik stanu cywilnego, który sporządza akt małżeństwa.

§ 3. Każdy z małżonków ponosi koszt wykazu w stosunku, w jakim opis jego majątku wpłynął na wysokość tego kosztu.

[s. 4] Art. 11 § 1. Domniemywa się:

1) że kosztowności osobistego użytku małżonka, bez względu na osobę nabywcy, stanowią własność osobistą tego małżonka;

2) że przedmioty wspólnego użytku, jak meble stołowe lub gościnne, bielizna i naczynia stołowe, nie opatrzone znakiem osobistym lub rodzinnym jednego z małżonków, stanowią, bez względu na to, kto je nabył, współwłasność małżonków w równych częściach.

§ 2. Wystawienie rachunku nabycia na jednego z małżonków nie stanowi samo przez się dowodu własności, obalającego domniemanie powyższe.

14.¹IV.1938

J.

[s. 5] Drugie czytanie podkomisji

Artykuły uchwalone na sesji
w dniach 8–11 maja 1938.

PROJEKT
prawa małżeńskiego majątkowego. c.d.
Dział III.
Zarząd i rozporządzanie majątkiem

Art. 12. Małżonek obowiązany jest zarządzać swym majątkiem w interesie rodziny; w szczególności, po pokryciu kosztów zarządu oraz ciężarów publicznych i prywatnych tego majątku, powinien zaspokoić przede wszystkim przypadające nań ciężary utrzymania rodziny.

Art. 13. Małżonek może żądać sądownie ustalenia wysokości udziału każdego z małżonków w ponoszeniu ciężarów utrzymania rodziny.

Art. 14. Jeżeli okoliczności nie wymagają innego urządzenia stosunków, należy udział w ponoszeniu ciężarów utrzymania rodziny wpłacać do rąk małżonka, który zazwyczaj zajmuje się zaspokajaniem tych potrzeb w danym zakresie.

Art. 15 – skreślony.

~~Art. 16 § 1. Małżonek nie może bez zgody współmałżonka na piśmie wyrażonej:~~
~~1) zbywać ani obciążać nieruchomości;²~~

[s. 6] Art. 16. § 1. Małżonek nie może bez zgody współmałżonka na piśmie wyrażonej:

- 1) zbywać ani obciążać nieruchomości;
- 2) czynić darowizn, chyba że chodzi o spełnienie obowiązku moralnego albo o podarki, odpowiadające względom przyzwoitości lub zwyczajom;
- 3) wypuszczać nieruchomości w najem lub w dzierżawę na czas powyżej lat dziesięciu.

§ 2. Co do nieruchomości, mających urzędową księgę wieczystą, ograniczenia, przewidziane w artykule niniejszym, będą miały skutek wobec nabywcy pod tytułem odpłatnym tylko wówczas, gdy zostały ujawnione w księdze wieczystej albo też były mu znane, wpisu może żądać każdy z małżonków bez zgody drugiego na podstawie aktu małżeństwa; do wykreślenia wpisu wystarczy dowód ustania rządu.²

Art. 17. § 1. Jeżeli współmałżonek odmawia zgody albo też nie ma możliwości oświadczenia swej woli, sąd zezwoli na daną czynność, skoro uzna, że względ na dobro rodziny lub na bezpieczeństwo przyszłego udziału współmałżonka w dorobku nie stoi temu na przeszkodzie.

§ 2. Sąd może uzależnić udzielenie zezwolenia od dostatecznego zabezpieczenia praw współmałżonka.

Art. 18. Małżonek nie może bez zgody współmałżonka zbyć ani oddać w zastaw przedmiotu pierwszej potrzeby, przeznaczonego do wspólnego użytku małżonków lub do użytku ich dziecka, albo przedmiotu, stanowiącego narzędzie pracy współmałżonka lub dziecka.

Art. 19. Małżonek, będący przedstawicielem ustawowym współmałżonka, nie podlega ograniczeniom, wymienionym w artykułach powyższych.

[s. 7] Art. 20. § 1. Jeżeli czynności prawnej, która wymaga zgody współmałżonka lub zezwolenia sądu, dokonano bez tej zgody lub bez tego zezwolenia, małżonek w swych prawach pominięty może w ciągu trzech miesięcy od dowiedzenia się o dokonanej czynności a najpóźniej w dwa lata od jej dokonania, żądać jej unieważnienia.³

§ 2. Nie można żądać unieważnienia czynności prawnej pod tytułem odpłatnym, jeżeli nabywca działał w dobrej wierze.

Art. 21. Małżonka, który bez wyraźnego pełnomocnictwa zarządza majątkiem współmałżonka, uważa się na równi z pełnomocnikiem ogólnym, na piśmie ustanowionym powinien on zdawać rachunek z zarządu, jednak obowiązek ten ustaje co do okresu powyżej trzech ostatnich miesięcy, a w razie odebrania małżonkowi zarządu – co do okresu powyżej roku ostatniego.

Art. 22. Małżonek, który wbrew woli współmałżonka wykonywa zarząd jego majątkiem, nie ma prawa do zwrotu wydatków, a nadto odpowiada za wszelką stąd wynikłą szkodę.

Art. 23. Małżonek nie może zrzec się prawa odebrania współmałżonkowi zarządu ani odwołania pełnomocnictwa udzielonego mu do tego zarządu.

Art. 24. Małżonek, któremu ogłoszono upadłość, traci z tą chwilą zarząd majątkiem współmałżonka.

Art. 25. Jeżeli małżonek otrzymał zapis lub darowiznę pod warunkiem, że zarząd nimi będzie należał do jego współmałżonka, a ten nie wykonywa zarządu prawidłowo, obdarowany może żądać odpowiedniego zabezpieczenia; [s. 8] w braku takiego zabezpieczenia może żądać odjęcia zarządu współmałżonkowi, przez co nie utracą otrzymanej szczodropliwości.

Art. 26. W razie zajęcia przez wierzyciela małżonka przedmiotów wspólnego użytku, stanowiących współwłasność małżonków, o ile są to przedmioty nie dające się podzielić bez poważniejszej zmiany wartości, drugi małżonek ma prawo wskazać, które z nich zachowuje w naturze na poczet swego udziału; brakującą część udziału otrzymuje ze sprzedaży zajętych przedmiotów, które wówczas sprzedaje się w całości.

14.IX.1938.

[s. 9] Drugie czytanie podkomisji

Artykuły uchwalone na sesji
w dniach 16–21 września 1938.

PROJEKT prawa małżeńskiego majątkowego c.d.

Art. 26. W razie zajęcia przez wierzyciela małżonka przedmiotów wspólnego użytku, co do których istnieje domniemanie, że są współwłasnością małżonków, drugi małżonek ma prawo wskazać, które z nich zachowuje w naturze na poczet swego udziału; pozostałe przedmioty sprzedaje się wówczas w całości, a brakującą część swego udziału małżonek otrzymuje z ich sprzedaży.⁴

Dział IV. Podział dorobku.

Art. 27. Z chwilą ustania rządu powszechnego wskutek śmierci małżonka albo z powodu zmiany rządu ustala się dorobek małżonków przy uwzględnieniu postanowień poniższych.

Art. 28. § 1. Należy najpierw ustalić wysokość majątku osobistego każdego z małżonków, uwzględniając w obliczeniu bądź z pozostałego majątku małżonka, bądź z majątku współmałżonka, jako też zwroty, które z majątku osobistego należą się tym majątkom; wysokość zwrotu ocenia się według wartości z daty rozrachunku.

§ 2. Po ustaleniu w ten sposób i wyodrębnieniu majątku osobistego każdego z małżonków, pozostałość stanowić będzie majątek dorobkowy małżonka.

§ 3. Z majątków dorobkowych obojga małżonków, jakie [s. 10] okażą się po odrzuceniu od każdego z nich jego obciążeń, tworzy się masę wspólną dorobku, który zostaje podzielony po połowie między małżonków lub ich spadkobierców.

Art. 29. Korzyści lub straty, jakich podczas trwania rządu powszechnego doznały w swej wartości przedmioty majątku osobistego małżonka, zalicza się na rachunek tego majątku małżonka.

Art. 30. § 1. Darowiznę lub wyposażenie, uczynione łącznie przez małżonków ich dziecku, zalicza się, w braku odmiennych zastrzeżeń, w równych częściach na rachunek majątków dorobkowych małżonków, a co do nadwyżki – na rachunek ich majątków osobistych, w stosunku do ich wysokości.

§ 2. Darowiznę uczynioną przez małżonka czy to współmałżonkowi, czy to dziecku, czy innej osobie, zalicza się na rachunek majątku osobistego darczyńcy.

Art. 31. § 1. Małżonek lub jego spadkobiercy odbierają w naturze przedmioty, wchodzące w skład majątku osobistego.

§ 2. W razie zbycia, przed dokonaniem podziału, przedmiotu należącego do majątku osobistego małżonka, rzeczywistą cenę zbycia przyjmuje się za podstawę rozrachunku, chociażby cena ta przewyższała wartość przedmiotu w wykazie ustaloną.

§ 3. Jeżeli do majątku osobistego małżonka wchodziła gotowizna, należy przy podziale zaliczyć odpowiednią kwotę z ogólnego majątku małżonka na jego majątek osobisty.

Art. 32. Jeżeli ustalona tytułem zwrotu należność, przypadająca od małżonka zmarłego na rzecz małżonka pozostałego przy życiu, nie może być zaspokojona ani z majątku osobistego lub dorobkowego zmarłego, ani z przypadającego na jego udział [s. 11] dorobku, małżonek poszkodowany nie może dochodzić sędownie brakującej należności.

Art. 33. Długi, jakie w chwili ustania rządu powszechnego obciążają małżonka, zalicza się przede wszystkim na rachunek jego majątku osobistego, jeżeli powstały one:

- 1) przed rządem powszechnym;
- 2) z czynów przestępnych lub z czynów, które rażąco naruszają obowiązki wynikające z małżeństwa;
- 3) z tytułu czynności prawnych, dotyczących własności majątku osobistego.

Art. 34. Małżonek może zachować na swój udział przedmioty należące do majątku dorobkowego czy to jego własnego, czy to współmałżonka zmarłego; jeżeliby wartość zachowanych przedmiotów przewyższała udział małżonka, zapłaci on różnicę.

Art. 35. Jeżeli przypadająca małżonkowi pozostałemu przy życiu wartość działu⁵ z dorobku łącznie z wartością części spadkowej po współmałżonku nie przewyższa tysiąca złotych, małżonek ten może z mas dorobku i spadku zatrzymać najniezbędniejsze urządzenie domowe oraz zakład rzemieślniczy lub handlowy, a także konieczne do prowadzenia swego zawodu narzędzia pracy, chociażby przez to udział należny innym spadkobiercom miał ulec zmniejszeniu.

Art. 36. Jeżeli małżonek popełnił umyślne przestępstwo przeciw życiu współmałżonka i nie uzyskał przebaczenia, współmałżonek pozostanie przy własności całego swego majątku, a masę dorobku utworzy się tylko z majątku dorobkowego małżonka winnego.

Art. 37. Małżonek, który ukrył część swego majątku podle- [s. 12] gającego działom, traci prawo do udziału z części ukrytej.

Art. 38 – skreślony.

Art. 39 – skreślony.

Art. 40. Każdy uczestnik działów może żądać wpisania na akcie małżeństwa wzmianki o ich dacie, składając uwierzytelniony akt działów w oryginale lub w uwierzytelnionym odpisie celem dołączenia go do zbioru dokumentów właściwej księgi aktów stanu cywilnego.

TYTUŁ II. RZĄDY WYJĄTKOWE.

Dział I. Rząd przymusowy.

Art. 41. Małżonkowie z mocy prawa podlegają rządowi rozdzielności:

- 1) jeżeli małżeństwo zawiera osoba, która, mając ograniczoną zdolność do działań prawnych, nie otrzymała zgody przedstawiciela ustawowego na zawarcie małżeństwa, albo osoba, której ogłoszono upadłość;
- 2) jeżeli małżonkowi ogłoszono upadłość; w tym przypadku rząd rozdzielności obowiązuje od daty postępowania o ogłoszenie upadłości.

Art. 42. § 1. Sąd, na żądanie współmałżonka lub jego przedstawiciela ustawowego, ustanowi w zamian rządu dotychczasowego rząd rozdzielności, jeżeli stwierdzi⁶, że w ramach rządu dotychczasowego małżonek nie daje rękojmi przestrzegania interesów współmałżonka lub rodziny.

§ 2. Takiej zmiany rządu można żądać w szczególności, jeżeli małżonek:

- [s. 13] 1) jest niezdolny do prawidłowego zarządzania majątkiem wskutek swych ułomności⁷ fizycznych lub psychicznych;
- 2) jest pozbawiony zdolności do działań prawnych lub w niej ograniczony;
 - 2a) opuścił współmałżonka i zachodzą powody rozłączenia na tej podstawie;
 - 3) złośliwie utrudnia współmałżonkowi zarząd majątkiem, zwłaszcza odmawiając zgody na czynność prawną, która tej zgody wymaga;
 - 4) dokonywa czynności prawnej bez wymaganej przez prawo zgody współmałżonka;
 - 5) zarządza majątkiem w sposób rażąco nieprawidłowy albo rozrzutny, albo z zamiarem pokrzywdzenia małżonka lub rodziny;
 - 6) zużywa przypadłe mu z majątku współmałżonka pożytki głównie w interesie własnym lub na inne cele niezgodne z dobrem rodziny;

7) mimo wezwania, nie przedstawia rachunków z zarządu lub z użycia majątku, nie daje zabezpieczenia lub nie dokonywa zwrotów, do których jest z mocy prawa obowiązany.

§ 3. Orzeczona przez sąd zmiana rządu obowiązuje małżonków od daty wszczęcia postępowania.

T.

19.X.1938

T.

14.II.1939.

[s. 14] Drugie czytanie podkomisji

Artykuły uchwalone na sesji
w dniach 26–29 października 1938.

PROJEKT
prawa małżeńskiego majątkowego, c.d.

Dział II.
Rządy ustanawiane z woli małżonków.

Rozdział I.
Postanowienia ogólne.

Art. 43. § 1. Osoby wstępujące w związek małżeński mogą przez zgodne oświadczenie woli przyjąć rząd majątkowy odmienny od rządu powszechnego.

§ 2. Małżonkowie mogą podczas trwania małżeństwa zmienić za obopólną⁸ zgodą dotychczasowy rząd na inny.

Art. 44. Nie można zmienić rządu przymusowego, dopóki trwa przyczyna jego ustanowienia; zmiana rządu przymusowego, ustanowionego z powodu upadłości małżonka, może nastąpić dopiero po stwierdzeniu, że wierzyciele upadłego zostali zaspokojeni.

Art. 45. Można przyjąć jeden z rządów, przewidzianych w prawie niniejszym, albo nawet rząd w nim nie przewidziany, jednak oparty na zasadach, które to prawo dla rządów małżeńskich uznają.

Art. 46. § 1. Ustanowienie rządu odmiennego od rządu powszechnego albo zmiana rządu dotychczasowego na inny powinny być, pod nieważnością, dokonana w akcie notarialnym sporządzonym z osobistym udziałem obojga małżonków.

[s. 15] § 2. Zmiana rządu dotychczasowego wymaga nadto zatwierdzenia sądu.

§ 3. Sąd zatwierdza zmianę po wysłuchaniu małżonków i po stwierdzeniu jej zasadności.

Art. 47. § 1. Małżonkowie mogą powoływać się wobec osób trzecich na ustanowienie rządu majątkowego albo na jego zmianę dopiero po ich ujawnieniu w księdze rządów małżeńskich.

§ 2. To samo dotyczy orzeczeń sądowych w przedmiocie majątkowych stosunków małżeńskich.

§ 3. Ujawnienie w księdze rządów małżeńskich nie zwalnia od dokonania w innych księgach lub rejestrach wpisu, od którego uzależnione są szczególne skutki prawne.

Art. 48. Zmiana rządu czy to dobrowolna, czy przymusowa oraz inne czynności prawne między małżonkami nie mogą szkodzić dotychczasowym prawom ich wierzycieli; jednak małżonek, który nabył majątek współmałżonka, nie odpowiada ponad wartość nabytego majątku.

Art. 49 § 1. W razie zmiany rządu należy dokonać rozrachunku ostatecznego, z tytułu dotychczasowych stosunków majątkowych między małżonkami, według zasad rządu, któremu małżonkowie podlegali przed zmianą.

§ 2. Małżonek, którego część udziału została po dokonanych rozrachunku w ręku współmałżonka, może żądać jej zabezpieczenia do czasu wypłaty.

Art. 50. Zastrzeżenie na rzecz małżonka udziału przewyższającego połowę masy, jaka ulegnie podziałowi przy ustaniu rządu majątkowego, nie może naruszyć części obowiązkowej spadkobierców zmarłego współmałżonka.

Art. 51. Przy wszystkich rządach majątkowych stosuje się [s. 16] odpowiednio postanowienia rządu powszechnego co do:

- 1) dowodu własności majątku małżonków;
- 2) sądowego ustalenia wysokości udziału małżonków w ponoszeniu ciężarów utrzymania rodziny;
- 3) sposobu wpłacania do rąk jednego z małżonków tego ich udziału;
- 4) zakazu⁹ zbywania i oddawania w zastaw bez zgody współmałżonka przedmiotów pierwszej potrzeby;
- 5) praw małżonka zachowania w naturze na swój udział niektórych przedmiotów wspólnego użytku, zajętych przez wierzyciela współmałżonka.

Rozdział II.

Rząd rozdzielnosci.

Art. 52. § 1. Przy rządzie rozdzielnosci każdy z małżonków zachowuje własność i użytkowanie swego majątku oraz zarząd nim.

§ 2. Do zarządu majątkiem współmałżonka stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego.

Art. 53. § 1. Zaległe świadczenia małżonka na utrzymanie rodziny stanowią jego dług wobec współmałżonka; nadwyżka wpłacona ponad prawny udział małżonka stanowi jego wierzytelność wobec współmałżonka.

§ 2. Małżonek nie może jednak dochodzić z tego tytułu od współmałżonka wierzytelności za okres powyżej ostatniego roku; wierzytelność ta jest niezbywalna i nie przechodzi na spadkobierców.

Rozdział III. Rząd wspólności.

Art. 54. § 1. Przy rządzie wspólności, cały majątek obojga małżonków, zarówno należący do nich przed ustanowieniem tego [s. 17] rządu, jak i nabyty podczas jego trwania, jest, z wyjątkiem ich majątku osobistego, własnością wspólną małżonków.

§ 2. Majątek osobisty stanowi własność małżonka, na którego rzecz jest zastrzeżony z mocy prawa, z woli stron lub z woli osoby trzeciej w akcie szczodropliwości.

§ 3. Nie można rozporządzać udziałem w majątku wspólnym ani zajmować tego udziału, dopóki trwa rząd wspólności.

Art. 55. Stanowią majątek osobisty z mocy prawa:

- 1) narzędzia osobistej pracy oraz przedmioty osobistego użytku, jak ubranie, bielizna, bez względu na ich pochodzenie;
- 2) prawa osobiste małżonka, jako to: prawo autorskie, prawo wynalazcy, prawa na wzorach użytkowych, prawa alimentarne, prawa służące z tytułu naprawienia doznanej osobistej szkody;
- 3) majątek z mocy ustawy niezbywalny.

Art. 56. Stanowi majątek osobisty domniemany:

- 1) majątek nabyty w zamian dotychczasowego majątku osobistego;
- 2) przyrost wartości¹⁰ majątku osobistego.

Art. 57.¹¹ Stanowi majątek wspólny domniemany¹²:

- 1) dochód z własnej pracy i staranności małżonka;
- 2) dochód z jego majątku osobistego.

Art. 58. W razie wątpliwości majątek uznaje się za wspólny.

Oddział 1. Zarząd i rozporządzanie majątkiem wspólnym.¹³

Art. 59. Małżonkowie mogą zastrzec, że zarząd majątkiem wspólnym należeć będzie do każdego z małżonków z osobna, do obojga łącznie albo do jednego z nich. Jeżeli nie zastrzeżono, kto ma wykonywać zarząd, należy on do męża.

Art. 60. Jeżeli każdy z małżonków ma prawo zarządu, obowiązują [s. 18] zani są oni porozumiewać się przed dokonaniem ważniejszej czynności zarządu, chyba że jej niewykonanie natychmiastowe groziłoby znaczną szkodą.

Art. 61. § 1.¹⁴ Zarząd majątkiem wspólnym powinien być wykonywany w interesie rodziny.

§ 2. Zarząd powinien być prawidłowy; w szczególności po pokryciu z dochodów z tego źródła kosztów zarządu oraz ciężarów publicznych i prywatnych majątku wspólnego, należy pokrywać ciężary utrzymania rodziny, a pozostały dochód umieszczać korzystnie dla powiększenia majątku wspólnego.

Art. 62. Małżonek uprawniony do zarządu nie może bez zgody współmałżonka wyrażonej na piśmie rozporządzać majątkiem wspólnym, w szczególności:

- 1) zbywać ani obciążać nieruchomości oraz wierzytelności hipotecznych;
- 2) skreślony;
- 3) czynić darowizn, chyba że chodzi o spełnienie obowiązku moralnego albo o¹⁵ podarki odpowiadające względem przyzwoitości lub zwyczajom;
- 4) zrzekać się spadku;
- 5) zawierać umów o dożywocie;
- 6) wypuszczać nieruchomości w najem lub w dzierżawę na czas powyżej lat dziesięciu.

T.

17.XI.1938.

[s. 19] Drugie czytanie podkomisji

Artykuły uchwalone na sesji
w dniach 23–26 listopada 1938.

PROJEKT prawa małżeńskiego majątkowego. c.d.

Art. 63. § 1. Jeżeli współmałżonek odmawia zgody albo też nie ma możliwości oświadczenia swej woli, sąd udzieli małżonkowi zezwolenia na daną czynność, skoro uzna, że względ¹⁶ na dobro rodziny lub na bezpieczeństwo majątku wspólnego nie stoi temu na przeszkodzie.

§ 2. Sąd może uzależnić udzielenie zezwolenia od dostatecznego zabezpieczenia praw współmałżonka.

Art. 64 – skreślony.

Art. 65. § 1. Jeżeli czynności prawnej, która wymaga zgody współmałżonka lub zezwolenia sądu, dokonano bez tej zgody lub bez tego zezwolenia, małżonek w swych prawach pominięty może w ciągu trzech miesięcy od dowiedzenia się o dokonanej czynności, a najpóźniej w dwa lata od jej dokonania, żądać jej unieważnienia.

§ 2. Nie można żądać unieważnienia czynności prawnej pod tytułem odpłatnym, jeżeli nabywca działał w dobrej wierze.

Art. 66. Małżonek uprawniony do zarządu może żądać odebrania współmałżonkowi prawa zarządu majątkiem wspólnym, jeżeli ten współmałżonek:

- 1) wykonywa zarząd w sposób rażąco sprzeczny z interesem [s. 20] rodziny, albo
- 2) wskutek¹⁷ ułomności fizycznych lub psychicznych jest niezdolny do prawidłowego wykonywania zarządu.

Art. 67. Małżonek nie mający prawa zarządu może w powyższych przypadkach, uzasadniających żądanie odebrania współmałżonkowi zarządu, żądać zamiany rządu dotychczasowego na rząd rozdzielności.

Oddział 2. Zarząd i rozporządzanie majątkiem osobistym.

Art. 68. Zarząd i rozporządzanie majątkiem osobistym należą do jego właściciela.

Art. 69. Do zarządu majątkiem osobistym współmałżonka stosuje się odpowiednio przepisy rządu powszechnego.

Art. 70. Jeżeli majątek wspólny nie wystarcza na pokrycie ciężarów utrzymania rodziny, małżonkowie obowiązani są do świadczeń uzupełniających z majątku osobistego, w stosunku do jego wysokości.

Oddział 3. Długi oraz ciężary.

A. Odpowiedzialność wobec wierzycieli.

Art. 71. Małżonek odpowiada wobec wierzyciela za swe zobowiązania powstałe przed ustanowieniem rządu wspólności zarówno z majątku osobistego jak i z tej części majątku wspólnego, która od tego małżonka pochodzi.

Art. 71a. § 1. Za swe zobowiązania powstałe podczas trwania rządu wspólności, prócz zobowiązań wyszczególnionych w artykule następnym,¹⁸ małżonek odpowiada wobec wierzyciela zarówno z majątku osobistego, jak i z takiej części majątku wspólnego, w jakiej ma prawo uczestniczyć przy podziale masy wspólnej.

§ 2. Wierzyciel może kierować egzekucję do poszczególnych przedmiotów majątku wspólnego w części, w jakiej małżonek będący dłużnikiem ma prawo uczestniczyć przy podziale masy wspólnej.

Art. 71b. Za zobowiązania z tytułu zarządu majątkiem wspólnym odpowiadają oboje małżonkowie z całego majątku wspólnego bez względu, czy zarząd należał do każdego z małżonków, czy tylko do jednego z nich; nadto małżonek, który dokonał czynności prawnej, odpowiada z majątku osobistego.

Art. 72. Małżonek odpowiada wobec wierzyciela wyłącznie z majątku osobistego za swe zobowiązania:

- 1) - skreślony.
- 2) umową wyraźnie ograniczone do odpowiedzialności z tego majątku;

3) zaciągnięte bez prawem wymaganej zgody współmałżonka lub zezwolenia sądu, chyba że wierzyciel był w dobrej wierze.

Art. 73. § 1. Odpowiedzialność małżonka za zobowiązanie, zaciągnięte przezeń bez prawem wymaganej zgody współmałżonka lub bez zezwolenia sądu, ogranicza się wobec wierzyciela złej wiary, nawet po ustaniu rządu wspólności, jedynie do wartości majątku, który był majątkiem osobistym.

§ 2. Ograniczenie to nie uwłącza roszczeniu wierzyciela z tytułu niesłusznego zubożenia.

Art. 74. Jeżeli przedmiot należący do majątku wspólnego został, w poszukiwaniu należności wierzyciela jednego z małżonków, sprzedany w drodze egzekucji, kwota, przypadła z tej sprzedaży drugiemu małżonkowi, stanowi jego majątek osobisty do wysokości sumy, jaka została użyta na zaspokojenie wierzyciela.

[s. 22] B. Rozrachunki między małżonkami.

Art. 75. Na majątku osobistym małżonka ciążyą jego zobowiązania powstałe:

- 1) przed ustanowieniem rządu wspólności¹⁹;
- 2) z czynów niedozwolonych;
- 3) z tytułu czynności prawnych, dotyczących własności majątku osobistego;
- 4) z tytułu szkody spowodowanej przez czynność małżonka, przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym, albo przez zarząd nim rażąco rozrzutny lub rażąco niedbały, albo z zamiarem pokrzywdzenia współmałżonka;
- 5) z tytułu zaległych należności wobec majątku wspólnego.

Art. 76. Jeżeli małżonkowie łącznie wyposażyli swe dziecko lub uczynili na jego rzecz darowiznę, uważa się, w braku odmiennych zastrzeżeń, że dokonali tego z majątku wspólnego, a co do nadwyżki – ze swych majątków osobistych, w stosunku do ich wysokości.

Art. 77. § 1. Jeżeli małżonek użył środków majątku osobistego na rzecz majątku wspólnego lub środków majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego, powinien z majątku zubożonego zwrócić wartość środków, które użył.

§ 2. Małżonek może w czasie trwania rządu wspólności żądać zwrotu do majątku wspólnego środków, użytych z tego majątku przez współmałżonka na rzecz majątku osobistego; roszczenia te nie mogą być przenoszone na osobę trzecią; mogą być sądownie dochodzone tylko w przypadkach, gdy prawo pozwala małżonkowi na dochodzenie swych należności od współmałżonka w czasie trwania małżeństwa.

Art. 78. Jeżeli małżonek, obowiązany do zwrotu na rzecz majątku wspólnego, w ciągu roku od wezwania go przez współmał- [s. 23] żonka, pomimo możliwości nie uczyni zadość swemu obowiązkowi, współmałżonek może sądownie żądać ustanowienia rządu rozdzielności.

Art. 79. Małżonek nie może żądać od współmałżonka zwrotów z majątku osobistego na rzecz majątku wspólnego ani z majątku wspólnego na rzecz osobistego, jeżeli należność powstała przed trzema laty i nie jest stwierdzona dowodami na piśmie, albo jeżeli w tym czasie małżonek nie wystąpił przed sąd o ustanowienie rządu rozdzielności.

Oddział 4. Podział majątku wspólnego.

Art. 80. § 1. Z chwilą ustania rządu wspólności majątek wspólny przechodzi po połowie na wyłączną własność każdego z małżonków lub jego spadkobierców.

§ 2. Udział, jaki małżonkowi przypada z majątku wspólnego nie wpływa na prawa spadkowe małżonka po współmałżonku.

Art. 81. Jeżeli ustalona tytułem zwrotu należność, przypadająca od małżonka zmarłego na rzecz małżonka pozostającego przy życiu, nie może być zaspokojona ani z majątku osobistego małżonka, ani z jego udziału w majątku wspólnym, małżonek poszkodowany nie może dochodzić sądownie brakującej należności.

Art. 82. Jeżeli podziału majątku wspólnego dokonano przed spłaceniem ciężących na nim zobowiązań wspólności, każdy z małżonków odpowiada wobec wierzyciela do wysokości otrzymanego udziału, o ile z innego tytułu nie ponosi odpowiedzialności w szerszym zakresie.

Art. 83. Do podziału majątku wspólnego stosuje się odpowiednio postanowienia rządu powszechnego o podziale dorobku, dotyczące:

- 1) zachowania przedmiotów, które z ramienia małżonka lub [s. 24] zmarłego współmałżonka weszły do majątku dzielonego;
- 2) zatrzymania przez małżonka niektórych przedmiotów w razie, gdy jego udział łącznie z częścią spadkową nie przewyższa tysiąca złotych;
- 3) ukrycia majątku dzielonego;
- 4) wpisu na akcie małżeństwa wzmianki o dacie podziału.

9.XII.1938.

[s. 25] Drugie czytanie podkomisji.

Artykuły uchwalone na sesji
w dniach 16–18 stycznia 1939.

PROJEKT prawa małżeńskiego majątkowego. c.d.

Art. 84. Można zastrzec:

- 1) wyłączenie niektórych przedmiotów lub niektórych rodzajów majątku z majątku wspólnego albo z majątku osobistego domniemanego;

2) podział majątku wspólnego w częściach nierównych, jednak tylko w przypadku, gdy w chwili ustania rządu nie było zstępnych żadnego z małżonków.

Art. 85. Zastrzeżony podział w częściach nierównych należy odpowiednio stosować do oznaczenia kwoty, która, przy podziale sumy otrzymanej z egzekucji na przedmiocie majątku wspólnego, staje się majątkiem osobistym małżonka, nie będącego dłużnikiem.

Art. 85a. Można ustanowić rząd wspólności, obejmujący wyłącznie majątek dorobkowy obojga małżonków; skład majątku dorobkowego i osobistego ocenia się według odpowiednich przepisów rządu powszechnego; stronom wolno ustalić skład odmienny, jednak z zachowaniem przepisów o majątku osobistym z mocy prawa.

Art. 85b. Można ustanowić wspólność na przypadek śmierci jednego z małżonków; do zarządu i rozporządzania majątkami za życia małżonków stosuje się odpowiednio przepisy rządu powszechnego, chyba że strony postanowiły inaczej.

[s. 26] Rozdział IV.
Rząd wspólności i dorobku.
skreślony.

Art. 86. skreślony.

Art. 87. skreślony.

Rozdział 7.
Rząd wyłączności.

Art. 88. § 1. Przy rządzie wyłączności każdy z małżonków zachowuje własność swego majątku, jednakże jednemu z nich służy zarząd i prawo do pożytków z majątku współmałżonka, z wyjątkiem jego majątku zastrzeżonego.

§ 2. W braku odmiennego postanowienia zarząd i prawo do pożytków z majątku, który nie jest zastrzeżony, należą do męża.

Art. 89. § 1. Strony mogą ustalić skład majątku zastrzeżonego; również osoba trzecia może zastrzec, że przedmiot jej szczodropliwości ma należeć do tego majątku.

§ 2. Przepisy rządu wspólności o składzie majątku osobistego z mocy prawa oraz majątku osobistego domniemanego stosuje się odpowiednio do majątku zastrzeżonego.

§ 3. Dochód z własnej pracy i staranności małżonka, któremu nie służy zarząd i prawo do pożytków z majątku współmałżonka, jest majątkiem zastrzeżonym z mocy prawa.

Art. 90. W razie wątpliwości domniemywa się, że majątek nie jest zastrzeżony.

Art. 91. Do zarządu majątkiem, który nie jest zastrzeżony, stosuje się odpowiednio przepisy rządu wspólności o zarządzie majątkiem wspólnym wykonywanym przez jednego [s. 27] z małżonków.

Art. 92. Małżonek nie może zobowiązywać współmałżonka z tytułu swego uprawnienia do zarządu jego majątkiem.

Art. 93. Małżonek, mający prawo do pożytków z majątku współmałżonka, powinien je wykonywać dla dobra rodziny.

Art. 94. Małżonek, na którego majątku współmałżonek ma prawo do pożytków, może odeń żądać zabezpieczenia tego majątku, jeżeli mu grozi istotne niebezpieczeństwo.

Art. 95. skreślony.

Art. 96. Małżonek, który ma zarząd i prawo do pożytków, obowiązany jest wobec współmałżonka do zdania rachunku z zarządu jego majątkiem i z użycia tego majątku, jednak obowiązek ten ustaje co do okresu powyżej ostatniego roku od daty zażądania²⁰ rachunku.

Art. 97. Do zarządu majątkiem zastrzeżonym stosuje się odpowiednio przepisy rządu wspólności o zarządzie majątkiem osobistym.

Art. 98. odroczony²¹.

Art. 99. § 1. Majątek, na którym współmałżonek ma prawo do pożytków, nie podlega egzekucji dopóki prawo to trwa, chyba że zobowiązanie małżonka, do którego majątek należy, powstało:

- 1) przed ustanowieniem rządu wyłączności;
- 2) za zgodą współmałżonka;
- 3) z tytułu wykonywania zawodu lub prowadzenia przedsiębiorstwa;
- 4) z tytułów prawno-publicznych;
- 5) z niesłusznego zubożenia lub z czynów niedozwolonych.

[s. 28] § 2. W przypadkach, w²² których egzekucja jest dopuszczalna, nie uwzględnia się prawa współmałżonka do pożytków.

26.I.1939.

M.

¹ W oryginale / zamiast kropki.

² W oryginale skreślone ręcznie.

³ W oryginale art. 16 został doklejony na odrębnej kartce.

⁴ W oryginale art. 20 § 1. został doklejony na odrębnej kartce.

⁵ W oryginale przepis art. 26 zdublowany – znajduje się zarówno w projekcie przepisów uchwalonych w dniach 8–11 maja 1938, jak i 16–21 września 1938. Brzmienie późniejsze znacząco różni się od wcześniejszego – przyjęć należy, że obowiązujący miał być przepis, który znalazł się w protokole z września 1938 r.

⁶ W oryginale ddziału.

⁷ W oryginale litera d dopisana ręcznie w miejsce innej nieczytelnej litery.

⁸ W oryginale zdolności ręcznie skreślone i nadpisane ułomności.

⁹ W oryginale zobopólną.

¹⁰ W oryginale zakazau.

¹¹ W oryginale przed słowem wartości słowo majątku skreślone przy użyciu x.

¹² W oryginale pierwotnie: Art. 57 skreślony. Treść art. 57 doklejona na odrębnej kartce.

- ¹³ W oryginale domniemanie poprawione ręcznie poprzez wpisanie y w miejsce ie.
¹⁴ W oryginale słowo Oddział w wierszu powyższym skreślone ręcznie.
¹⁵ W oryginale cyfra 6 poprawiona maszynowo poprzez wpisanie w miejsce cyfry 1.
¹⁶ W oryginale po skreślone ręcznie i nadpisane o.
¹⁷ W oryginale względ poprawione ręcznie na względ.
¹⁸ W oryginale w skutek połączone ręcznie w jedno słowo.
¹⁹ W oryginale przecinek wstawiony ręcznie.
²⁰ W oryginale w słowie wspólności litera p wpisana maszynowo w miejsce j.
²¹ W oryginale zarządania, r skreślone ręcznie.
²² Tak w oryginale.
²³ W oryginale w nadpisane.

Bibliografia

Źródła prawne

- „Projekt majątkowego prawa małżeńskiego. Opracowany przez prof. Karola Lutostańskiego referenta podkomisji”. W: *Komisja Kodyfikacyjna. Podkomisja prawa majątkowego małżeńskiego*. Z. 1. Warszawa: Komisja Kodyfikacyjna, 1934.
- „Projekt prawa małżeńskiego majątkowego uchwalony w pierwszym czytaniu przez podkomisję prawa małżeńskiego majątkowego Komisji Kodyfikacyjnej”. W: *Komisja Kodyfikacyjna. Podkomisja prawa małżeńskiego majątkowego*. Z. 2. Warszawa: Komisja Kodyfikacyjna, 1937.
- „Sprawozdanie Prezydenta Komisji Kodyfikacyjnej za czas od 1 czerwca 1934 do 31 marca 1937”. W: *Komisja Kodyfikacyjna. Dział Ogólny*. Z. 17. Warszawa: Komisja Kodyfikacyjna, 1937.
- Jaworski, Władysław Leopold. *Projekt prawa majątkowego małżeńskiego przedłożony sekcji prawa cywilnego Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej*. Kraków: Komisja Kodyfikacyjna, 1920.

Źródła drukowane

- Gazeta Sądowa Warszawska* 45, nr 11 (1938), 22 (1938), 31–32 (1938), 46 (1938); 46, nr 1–2 (1939), 6 (1939).

Opracowania

- Fiedorczyk, Piotr. *Unifikacja i kodyfikacja prawa rodzinnego w Polsce (1945–1964)*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2014.
- Fiedorczyk, Piotr. „Wykorzystanie dorobku Komisji Kodyfikacyjnej Drugiej Rzeczypospolitej w pracach nad unifikacją osobowego prawa małżeńskiego w 1945 roku”. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Towarzystwo Biblioteki Słuchaczy Prawa. Zeszyty Prawnicze* 13 (2005): 89–96.

- Górnicki, Leonard. *Prawo cywilne w pracach Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1919–1939*. Wrocław: Kolonia Limited, 2000.
- Potempa, Dominika. „Księgozbiory profesorskie w Bibliotece Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego”. W: *Kolekcje w zbiorach bibliotek Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, red. Maria Kycler, Dariusz Pawelec i Bogumiła Warząchowska, 284–312. Katowice: Oficyna Wydawnicza, 2018.